

De witte groenscholen ontkomen niet aan racisme omdat er zo weinig allochtonen zitten. Integendeel. Vooroordelen zijn er vaak lastiger te bestrijden.

Het klimaat op school verhardt. Discriminatie, racisme, rechtsextremisme. Het is na 2 november (Theo van Gogh) of al eerder, na 6 mei 2002, de moord op Pim Fortuyn, meer voelbaar geworden. "Sommigen denken misschien dat het niet speelt op de witte groenscholen", zegt Gertrude van den Brink, Steunpunt Veelkleurig Wellant, "maar dat is een misvatting." Dat het groen onderwijs niet ontkomt aan racistische sentimenten, wordt bevestigd door de verhalen van docen-

ten maatschappijleer van verschillende scholen, mbo-groen en vmbo-groen. Ze merken dat leerlingen soms weinig tolerantie tonen en heel onge-nuanceerd denken. "Leerlingen zijn behoorlijk denig-rend over andere culturen", vindt Klaas de Jong, docent maatschappij-leer en Nederlands op het vmbo in Heerenveen (AOC Friesland). "In het asielzoekerscentrum, hier dichtbij, zit-ten 'die zwarten'. Dat zijn 'profiteurs van de samenleving'. We hebben weliswaar ook een enkele allochtoon, maar dan is dat er 'een van ons'. Dat zijn uitzonderingen." Dat zijn vaak ook de enigen die leerlingen van groenscholen kennen. Ze hebben meestal weinig contact met allochtonen en moslims. "Ze zeiden echt dingen die me totaal niet aanstonden", zegt Nel Jansen, docente godsdienst en maatschappij-leer op een christelijk vmbo op het platteland. Ze wilde er integratie en omgang met andere culturen in de klas ter sprake brengen, maar discus-sie bleek nauwelijks mogelijk. "Ze vin-den dat gewoon, klaar uit!" "Ik vind dat een groot deel van onze schoolbevolking erg dom en lomp rea-

geert", zegt ook Philip de Groot, adjunct van dezelfde school. "Ze krij-gen het van huis mee; vooral bij de eersteklassers merk ik dat sterk. Ze praten hun ouders na. Is er gedonder in de disco, dan zijn het steeds de Marokkanen. Zonder relativering of nuancering. De een heeft het gehoord en de ander weet het al zeker."

Tasjesdief

"Ja, Lonsdale komt hier voor", vervolgt De Groot over het met rechtsextre-misme geassocieerde kledingmerk. "Na een uitzending op tv heb ik twee leerlingen aangesproken. 'Je kunt er mensen mee kwetsen', zei ik ze. 'Dat wist ik niet', reageerde de een. 'Dat wil ik juist', zei de ander. "Dan kwets je ook mij," reageerde De Groot. "Ze keek me toen een beetje schaa-pachtig aan." "We hadden leerlingen die zich zo wilde onderscheiden", zegt Jaap van Dongen, docent op een mbo-school in een grote stad. "Lonsdale-kleren en legerkistjes met witte veters. Een white-powerteken op het bord. Het was echt een groepje dat elkaar her-

Diversiteit contra discriminatie

School zonder Racisme

School zonder Racisme, het project om zo'n bordje bij de voordeur te verdienen, ontstond in België als reactie op de groei van het Vlaams Blok. In 1994 kwam het project naar Nederland en sinds enkele jaren staat het onder coördinatie van het Landelijk Bureau ter bestrijding van Rassendiscriminatie (LBR).

Je gaat aan de slag met activiteiten op het gebied van bewustwording en kennisoverdracht over racisme: informeren over het ontstaan van vooroordelen en uitsluiting, aandacht voor verschillende culturele achtergronden, inrichten van een aantrekkelijker school voor allochtone leerlingen of aanschaffen van intercultureel lesmateriaal. Het LBR adviseert hierbij en heeft een uitgebreid documentatiecentrum met materialen die uitgeleend kunnen worden.

Ook witte scholen kunnen daarmee de boodschap afgeven: 'we zijn hier tégen racisme en vóór multicultureel samenleven'.

Meer informatie over het project en een speciale informatieklaar is te verkrijgen bij het LBR (www.lbr.nl).

kende; van verschillende vakrichtingen op school zochten ze elkaar op. Hier op school viel het misschien nog mee, maar ze provoecerden bijvoorbeeld twee Somalische leerlingen op het vmbo hiernaast." Het is symptoombestrijding, erkent hij, maar de school heeft uiteindelijk met zeven leerlingen een kledingverbod afgesproken.

"Ik merk dat ze zich na 2 november hebben ingehouden, maar ik verdenk ze er van dat ze alleen maar bevestigd worden in hun gedachten", vervolgt Van Dongen. "Je merkt als je met ze praat hoe ongenueanceerd ze soms zijn. Bijvoorbeeld met die doodgereden tasjesdief in Amsterdam. 'Eigen schuld', zeggen ze dan."

Discriminatie betreft niet alleen allochtonen, maar er is soms ook weinig tolerantie voor gothics en homoseksuelen. "Een paar jaar geleden werd hier begonnen om iets te vertellen over homoseksualiteit, wat te doen als je dat bent", vertelt Karel Korenaar, docent mck van een school met mbo. "De telefoontjes van verontwaardigde ouders waren niet te tellen."

Er zitten hier veel plattelandsjongens, vervolgt hij, vooral bij veehouderij. "Je

merkt er ook een veel grover taalgebruik dan bij bloemsierkunst. Daar zitten jongens die openlijk homoseksueel zijn. 'Ja meisjes, leuk, maar ik val niet op jullie'." Bij de stoere veehouderijleerlingen kan dat niet. "Die zeiden bijvoorbeeld op een maandagmorgen tegen een docente: 'en juf, nog lekker gewipt?'"

Roomwit

Je moet blijkbaar kunnen zeggen wat je denkt. En dat merken de allochtone leerlingen op groenscholen, de paar die er dan zijn, zegt Van den Brink.

"Ze vinden sinds Pim Fortuyn de sfeer minder prettig geworden."

"Een tendens die overal in de samenleving merkbaar is, dus ook op scholen", voegt ze eraan toe. "Er wordt openlijk en nogal eens in erg grove bewoordingen uiting gegeven aan racistische gevoelens."

Maar ze waarschuwt dat je met alle negatieve verhalen gemakkelijk een verkeerde indruk kan geven. "Het merendeel van de leerlingen op onze mbo-vestiging keurt racisme gewoon af en distantieert zich van intolerante

uitingen. Bovendien zijn er genoeg positieve voorbeelden. Leerlingen met thuis of op hun vorige school veel allochtone vrienden. En vorig jaar zijn leerlingen op onze school spontaan een handtekeningenactie gestart toen een klasgenoot met een vluchtelingenachtergrond het land uitgestuurd dreigde te worden."

Paul Berghuis, docent op een witte Wellantvestiging in allochtoon Utrecht, meldt ook dat allochtone leerlingen, waarvan overigens de "Marokkaanse meiden" geen hoofddoek dragen er "geheel geaccepteerd" worden. Maar in klasdiscussies worden er desondanks niet minder ongenueanceerde meningen over Marokkanen geuit.

"We zijn ook geen afspiegeling van de maatschappij", zegt Van den Brink. 'Roomwit', noemt Anna Boudewijn de kleur van de Heliconvestiging waar zij maatschappijleer geeft. Zorg is dan dat leerlingen niet de sociale vaardigheden leren die passen bij de huidige multi-etnische maatschappij. En dat ze meer moeizaam te bestrijden vooroordelen ontwikkelen. Op zijn minst bedenkelijk, vindt Van den Brink, "want leerlingen moeten meegroeien met die maatschappij."

▲ *Culturele diversiteit kan helpen om vooroordelen te ontkrachten (Op de foto leerlingen van Prinsentuin, met jas vanwege les in een koude kas)*

De witte vlucht, het fenomeen dat autochtone leerlingen langer reizen om een gekleurde school te mijden, is volgens haar de reden dat veel groene vmbo's zo uitpuilen. Terwijl het merendeel uiteindelijk echt niet voor een groene vakrichting zal kiezen. "Ik heb het idee dat veel ouders het wel een relaxed idee vinden", zegt ze. "Zo'n witte school." En scholen soms ook. 'Want misschien trek je wel een hoop problemen als je die allochtonen krijgt. Bovendien stoot je ouders af die vanwege de witheid juist voor jouw school hebben gekozen.'

De relatieve witheid is echter voor scholen geen keuze. "We zouden ook heel graag een meer gekleurde schoolbevolking hebben," verklaart Van den Brink. "Helaas zijn allochtonen niet geïnteresseerd in het groene onderwijs."

Stad

Volgens het Landelijk Bureau ter bestrijding van Rassendiscriminatie (LBR) bedienen met name scholen in het bijzonder onderwijs zich van formele en informele instrumenten om

de komst van allochtone leerlingen tegen te gaan. Zoals hoge ouderbijdragen, wachtlijsten, quoting voor zogenaamde achterstandsleerlingen of kinderen met Nederlands als tweede taal. Dat maakt de segregatie alleen nog maar scherper.

Het LBR doet de aanbeveling dat scholen waarvan de leerlingenpopulatie significant afwijkt van de demografische cijfers in het wervingsgebied nader onderzocht moeten worden. Waarbij je overigens moet realiseren dat niet alleen de geringe belangstelling van allochtonen voor de sector een factor is, maar ook dat als er nauwelijks allochtonen op zo'n school zitten, je je er wellicht niet echt thuis voelt. Veel vroegere projecten poogden in elk geval nog wat schapen over de dam te krijgen. En nu is er de samenwerking van aoc's in het platform culturele diversiteit

De vmbo-groenschool middenin de Watergraafsmeer, een Wellant-vestiging met zo'n 30 tot 40 procent allochtonen, is de grote uitzondering in de wereld van het groene onderwijs. Het is ongetwijfeld de meest gekleurde groene school. Problemen met racisme of discriminatie zijn er niet of nauwe-

lijks, zegt Jan Broertjes, docent maatschappijleer en coördinator vmbo. "Na 2 november waren er hooguit een paar Marokkaanse jongens die wat bijdehand deden."

Maar leerlingen uit Diemen reizen liever naar een andere vmbo-groenschool, in Naarden bijvoorbeeld. Witte vlucht. Dat heeft volgens Broertjes meer met de ouders dan met de school te maken. "Het kan best dat ze heel tolerant zijn, met hooggestemde waarden en normen. Maar zodra ze een school voor hun kind moeten kiezen, zijn ze niet altijd even consequent. Dan laten ze zich leiden door vooroordelen over een gemengde school en hogere verwachtingen van een witte school."

"En vaak zit er bij leerlingen angst achter. Onzekerheid over een baan", vervolgt hij. "Bovendien speelt op veel van die witte scholen toch: onbekend maakt onbemind."

Broertjes denkt dat er verschil zit tussen stad en platteland. De meeste allochtonen wonen in de stad. "Multiculturaliteit maakt daar meer deel uit van het dagelijks leven."

Homo

Behalve met stad-platteland zien veel docenten een duidelijke relatie van racisme met opleidingsniveau en het sociale milieu. Het vermogen om verder te kijken, onderscheid te maken, vooroordelen te overwinnen en zaken te nuanceren, komt niet aanwaaien. Wat te doen? Begin je met het beleidsplan, stop je het in de leerstof, spreek je leerlingen aan, verbied je Lonsdale, stel je alles in het werk om een multiculturele school te worden, werk je aan een etiket als 'School zonder

krijg je als ten minste 70 procent van de schoolbevolking bereid is een petitie te tekenen dat ze actief tegenstander van racisme is. Niet alleen dit schooljaar, maar ook een volgend, als er nieuwe leerlingen en mogelijk nieuwe docenten komen. Bij Wellant ontstond discussie. Moeten we wel meedoen aan zo'n actie? Werkt de aanpak bij onze leerlingen? Mag dan 30 procent nog racistisch zijn? En hoe zit het met discriminatie op andere terreinen?

"Wij willen het breder", zegt adjunct-directeur Philip de Groot. "Respect to

doet aan verschillen tussen mensen en dat je leerlingen leert positief om te gaan met die verschillen." Dat culturele diversiteitsbeleid waarvoor de Sollt advies, training en ondersteuning biedt, betekent dan niet alleen werving van allochtone leerlingen, maar ook van personeel. Er wordt gewerkt aan een klimaat en een curriculum waarin verschillen worden erkend, besproken en gewaardeerd.

Er is verder veel materiaal bij het LBR en de Anne Frankstichting. Website Dutchkids, boekjes zoals 'So what?!', een stripboek als De Ontdekking van de Anne Frankstichting. Aanpak van racisme op school is soms erg moeilijk, en soms heel frustrerend, maar met lege handen hoeft je niet te staan.

'Er wordt openlijk en nogal eens in erg grove bewoordingen uiting gegeven aan racistische gevoelens'

Racisme? Kun je iets doen aan beeldvorming en omgangsvormen? Allochtoon theater? Excursie naar een moskee?

Wellantcollege heeft zo al een paar jaar geleden een steunpunt Veelkleurig Wellant ingesteld. En Gertrude van den Brink, coördinator daarvan, is op 9 december, ongeveer een maand na de moord op Van Gogh, met docenten maatschappijleer om de tafel gaan zitten. Wat te doen? Bij Wellant bleek de nood hoog en de behoefte aan uitwisseling en deskundige ondersteuning bij aanpak van racistische uitingen groot.

Er is in het docentennetwerk afgesproken trainingen 'reageren op racisme' (van het LBR) te organiseren, lesmateriaal uit te testen en deel te nemen aan 'School zonder Racisme'. "Het is dan niet alleen dat bordje, maar je verplicht je bovendien om jaarlijks activiteiten te ondernemen die dat bordje rechtvaardigen. We willen uitdragen dat discriminatie, in welke vorm dan ook, niet getolereerd wordt binnen onze scholen. En dat vergt meer actie dan een verwijzing naar de schoolregels." Voorlopig doel is om voor de helft van de dertig scholen die kwalificatie te verwerven. "Het moet uitgaan van de vestigingen," zegt Van den Brink, "en natuurlijk gedragen worden door docenten en leerlingen." Het label 'School zonder Racisme'

all. Het gaat dan om houding, om bewustwording daarvan. Niet alleen racisme, maar ook om kreten als 'hufte' en 'homo'." Om vooroordelen tegen homoseksualiteit.

Empathie

Er zijn meer mogelijkheden. Bewustwording is een rode draad. Waar ben je mee bezig als je discrimineert? Discrimineren is onderscheid maken, op zich nog geen probleem. Maar waarom maak je dat onderscheid en is het wel reëel?

"Zeg je dikke, slome of zwarte tegen een ander, wat is het dan?" vraagt De Groot zich af. Discriminatie of plagen? Racisme of een geintje? "En stel je eens voor dat je dat de hele dag hoort. Daar wilden we leerlingen tijdens de kerstviering bewust van laten worden. Dat viel goed."

Karel Korenaar probeert empathie te kweken. Waar kom je vandaan, wat betekent het om hier een nieuw leven op te bouwen en wat zou je zelf doen in zo'n situatie? Het gaat hem vooral om bekendheid met de achtergrond van de immigranten en uitleg over verschillen.

Diversiteitsbeleid is, aldus Esther Wouters, projectmedewerker bij de Sollt, ook geschikt. "Het gaat er daarbij immers om hoe je als school recht

Begrip

"Gesprekken in de klas blijven lastig," vindt Klaas de Jong. "Het gaat immers vaak om leerlingen uit de laagste sociale klasse. Ze voelen zich snel achtergesteld."

Bovendien verandert de taal, waar schuwt hij. Bij sommige woorden hebben leerlingen een heel andere associatie, ze gebruiken ze gemakkelijker, vooral op internet, en het maakt ook verschil wie ze uitmaken voor randdebiel en bitch, hun maten of de docent. Woorden hebben dan af en toe een totaal andere waarde. "Dat maakt het soms lastig ze daarop aan te spreken." Ze praten elkaar na, realiseren zich niet wat ze eigenlijk zeggen en menen het vaak niet zo ernstig.

In Heerenveen wordt gekeken hoe de zaken gestructureerder zijn aan te pakken dan een gesprek in de klas. De school wil overeenkomstig de wens van OCW en AOC Raad integratie bevorderen. De Jong: "Ik vind dat we hier op school wel wat meer culturen mogen hebben, zowel wat leerlingen als collega's betreft. Dat zou het makkelijker maken om begrip voor een ander te kweken." ☞

Geïnterviewden reageerden heel open, maar op verzoek zijn toch enkele namen gefingeerd.

Ton van den Born